

Specificatiesysteem van de toekomst: kernbehoeften van de bouwsector en perspectieven

Project SPEC is een initiatief van Buildwise in het kader van het sectorplan BuildForward 2030

Wij willen de vele vertegenwoordigers uit de bouwsector die hebben bijgedragen aan het welslagen van deze studie van harte bedanken. Zij deelden hun ervaring en inzichten tijdens ontmoetingen en workshops: opstellers van typebestekken, opdrachtgevers, architecten, studiebureaus, aannemers en fabrikanten.

Wij danken ook de onderstaande partners die deel hebben uitgemaakt van de strategische stuurgroep van deze studie.

Deze studie werd uitgevoerd door **Archipelago Architects**, in opdracht van Buildwise.

archipelago

1	VOORWOORD.....	3
2	SCOPE EN AANPAK VAN DEZE STUDIE	4
3	DE ACHT KERNBEHOEFTE VAN DE SECTOR	4
4	INTERNATIONALE REFERENTIES	6
5	DE VISIE VOOR DE BOUWSECTOR	8
6	VAN CONCEPT TOT CONCRETE IMPLEMENTATIE.....	11
7	RANDVOORWAARDEN EN AANDACHTSPUNTEN	12
8	ROADMAP RICHTING EEN SPECIFICATIESYSTEEM VAN DE TOEKOMST.....	13
9	CONCLUSIE	13

1 Voorwoord

De Belgische bouwsector staat voor een structurele uitdaging. Typebestekken vormen vandaag een essentiële schakel tussen het ontwerp, de aanbesteding, de realisatie, de controle op de uitvoering en het beheer, maar het ecosysteem is versnipperd. Verschillende regio's, opdrachtgevers en disciplines hanteren eigen structuren, terminologieën en werkwijzen. Deze versnippering verhoogt de hoeveelheid dubbel werk, interpretatieverschillen, fouten in bestekken en meetstaten, beperkte datakwaliteit en een moeizame aansluiting op digitale processen.

Project SPEC vertrekt vanuit die vaststelling en kadert binnen het sectorale plan BuildForward 2030. Als eerste stap in dit traject werd van september 2025 tot september 2026 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. De studie had niet als doel om al een nieuw uniform typebestek te schrijven, maar om te onderzoeken of de bouwsector nood heeft aan een specificatiesysteem van de toekomst en, indien ja, aan welke inhoudelijke, digitale, organisatorische en financiële voorwaarden dat moet voldoen. De term *specificatiesysteem* wordt in dit document gebruikt om de toekomstige aanpak aan te duiden, die verder gaat dan het kader van de functionaliteiten die worden geboden door de typebestekken die vandaag in gebruik zijn. De haalbaarheidsstudie werd uitgevoerd door Archipelago in opdracht van Buildwise.

Wanneer in dit rapport wordt gesproken over project SPEC, wordt daarmee het volledige traject bedoeld: van de haalbaarheidsstudie, over een Proof of Concept (POC) en de ontwikkeling van een eerste Minimum Viable Product (MVP), tot de uiteindelijke uitbouw van een centraal, beheerd en breed gedragen specificatiesysteem voor de Belgische bouwsector. De haalbaarheidsstudie vormt de eerste fase binnen dat bredere traject.

Dit rapport heeft daarom een dubbele doelstelling. Enerzijds brengt ze de belangrijkste inzichten uit de haalbaarheidsstudie samen in een helder en gedeeld document. Anderzijds dient ze als ondersteunend kader voor de acties die na de haalbaarheidsstudie moeten worden genomen.

Op basis van gesprekken en workshops met stakeholders en experts, aangevuld met de resultaten van een brede bevraging van de sector, werd in de haalbaarheidsstudie een visie uitgewerkt. De kern van de visie is helder: de bouwsector heeft nood aan één uniform, meertalig, machineleesbaar en beheerd specificatiesysteem dat als slimme menukaart werkt om in te spelen op de regionale en sectorgebonden context. Dat specificatiesysteem moet gebaseerd zijn op een gestandaardiseerde structuur, ondersteund worden door een generiek dataprotocol en bruikbaar zijn voor zowel gedigitaliseerde werkprocessen (bijvoorbeeld BIM-georiënteerde projecten) als niet-gedigitaliseerde werkprocessen.

Project SPEC vertrekt niet van een louter technische ambitie, maar van een sectorbrede nood. De oplossing moet eenvoudiger, betrouwbaarder en toegankelijker zijn dan de huidige praktijk. Ze moet publieke en private actoren ondersteunen, innovatie toelaten, juridische en technische kwaliteit borgen en bijdragen aan betaalbaar en kwalitatief bouwen.

2 Scope en aanpak van deze studie

2.1 Doelstelling

Tijdens de haalbaarheidsstudie van project SPEC werd gedurende één jaar onderzocht of de bouwsector nood heeft aan een specificatiesysteem van de toekomst en welke functionele, organisatorische, technische en financiële voorwaarden daarvoor nodig zijn.

De afgeronde opdracht had niet als doel om onmiddellijk een volledig nieuw specificatiesysteem te schrijven. De opdracht was wel om een onderbouwde visie, een roadmap en een set van aanbevelingen te formuleren waarmee de sector vanaf 2027 gerichte vervolgstappen kan zetten.

2.2 Stakeholdergedreven proces

SPEC wordt opgebouwd vanuit de noden van de sector. In het traject zijn onder meer sectorfederaties, publieke opdrachtgevers, typebestekauteurs, architecten, advies- en ingenieursbureaus, aannemers en fabrikanten betrokken. Belangrijke stakeholders zijn: Bouwunie, citydev.brussels, Embuild, Initia, NAV, ORI, Regie der Gebouwen, SLRB, SPW, SWL, , UWA, Wonen in Vlaanderen en Volta

Deze aanpak is belangrijk. Een toekomstig specificatiesysteem kan alleen slagen wanneer het breed gedragen wordt. De technische oplossing is slechts één onderdeel; minstens even belangrijk zijn vertrouwen, adoptie, beheer, financiering en een duidelijke rolverdeling.

2.3 Werkpakketten

De studie volgde een gefaseerde aanpak. Eerst werden stakeholders geïdentificeerd en werden hun problemen en behoeften in kaart gebracht. Daarna werden referenties en inspiratiebronnen onderzocht. Vervolgens ontwikkelde het project een visie, businessmodel en adoptiestrategie. Tot slot werden aanbevelingen geformuleerd en werd gezocht naar engagement bij de stakeholders voor het vervolg.

3 De acht kernbehoeften van de sector

De acht kernbehoeften zijn niet vooraf theoretisch vastgelegd, maar gedetecteerd uit het participatieve traject van de haalbaarheidsstudie. Ze kwamen naar voren uit één-op-één gesprekken met stakeholders uit de bouwsector, workshops met experts en brede bevestigingen bij verschillende gebruikersgroepen. Daardoor weerspiegelen ze geen individuele voorkeur, maar vloeien voort uit een analyse van wat opdrachtgevers, bestekauteurs, architecten, advies- en ingenieursbureaus, aannemers, fabrikanten en softwarepartners nodig hebben om een toekomstig specificatiesysteem effectief te kunnen gebruiken.

3.1 Eén standaard basisstructuur

De sector vraagt één standaard herkenbare basisstructuur. Die structuur moet voldoende vast zijn om vergelijkbaarheid en automatisering mogelijk te maken, maar tegelijk voldoende uitbreidbaar blijven om regionale accenten, typologieën en disciplines te ondersteunen.

Een standaard basisstructuur biedt voordelen voor alle actoren. Opdrachtgevers krijgen beter vergelijkbare aanbiedingen en kunnen nacalculaties eenvoudiger uitvoeren. Ontwerpers en ingenieurs kunnen consistentere voorschrijven. Aannemers kunnen sneller opdrachten begrijpen, calculeren en offren. Softwareleveranciers kunnen stabielere koppelingen bouwen.

3.2 Machineleesbaarheid als basisvoorwaarde

Een toekomstig specificatiesysteem moet niet enkel digitaal beschikbaar zijn, maar ook machineleesbaar. Dat betekent dat de inhoud gestructureerd wordt als data: artikels, eigenschappen, keuzemogelijkheden, meetregels, prestatie-eisen, verwijzingen en metadata moeten door software kunnen worden geïnterpreteerd.

Deze behoefte gaat verder dan efficiëntie. Een datagedreven structuur maakt automatische controles, betere versiecontrole, koppeling met normen, dataverzameling, prijsanalyse en hergebruik van informatie mogelijk.

3.3 Dynamische koppeling met verwijzingsdocumenten

Normen, technische voorlichtingen, richtlijnen en regelgevingen wijzigen doorheen de tijd. Een statische bron van informatie veroudert snel. Daarom vraagt de sector om dynamische koppelingen met actuele verwijzingsdocumenten.

3.4 Diepe integratie met BIM, maar ook bruikbaar zonder BIM

SPEC vertrekt van een realistisch digitaliseringsbeeld. BIM-integratie is noodzakelijk om informatie uit modellen, meetstaten en bestekken met elkaar te verbinden. Tegelijk is de sector nog niet volledig BIM-georiënteerd. Het toekomstige specificatiesysteem mag daarom geen drempel vormen voor organisaties en bedrijven die vandaag nog niet op een digitale manier werken.

3.5 Een model voor prestatiegericht en descriptief voorschrijven

De bouwsector heeft zowel prestatiegerichte als descriptieve voorschriften nodig. Prestatiegericht voorschrijven is belangrijk om innovatie, duurzaamheid en functionele kwaliteit mogelijk te maken.

Het SPEC-project stelt geen keuze tussen beide modellen voor, maar één geïntegreerd systeem waarin prestaties en beschrijvende oplossingen naast elkaar kunnen bestaan.

3.6 Een standaard, meertalig specificatiesysteem

België is een meertalig land met regionale bouwmarkten. Als we deze markten sterker met elkaar willen verbinden, moet een specificatiesysteem meertalig zijn. Nederlands en Frans zijn minimaal noodzakelijk; Duits en Engels kunnen op termijn relevant zijn voor specifieke toepassingen of internationale samenwerking.

Meertaligheid is geen louter vertaaltraagstuk. Ze verhoogt de toegankelijkheid, maakt grensoverschrijdend werken eenvoudiger en versterkt de interne Belgische bouwmarkt.

3.7 Een slimme menukaart met gevalideerde oplossingen

Het specificatiesysteem van de toekomst moet niet worden ervaren als een omvangrijke tekstbibliotheek waarin gebruikers zelf alles moeten zoeken, kopiëren en aanpassen. Het moet functioneren als een slimme menukaart. Door keuzes te maken op basis van locatie, typologie, gebouw, ruimte, element of prestatie, wordt het aanbod aan relevante oplossingen vernauwd. Dat vraagt meer dan een typebestek alleen. Elk artikel moet gecodeerd zijn in een gestandiseerd classificatiesysteem, met een code voor onder meer de

locatie, de typologie, het gebouw, de ruimte, het element en het werkresultaat. Door keuzes te maken in die classificaties, wordt het aanbod aan relevante oplossingen vernauwd. Het classificatiesysteem is zo de motor van de menukaart en is ook bruikbaar voor BIM, raming en beheer.

Die benadering combineert standaardisatie met flexibiliteit. Ze helpt gebruikers sneller de juiste inhoud te selecteren, verlaagt de kans op fouten en maakt de onderliggende data consistent.

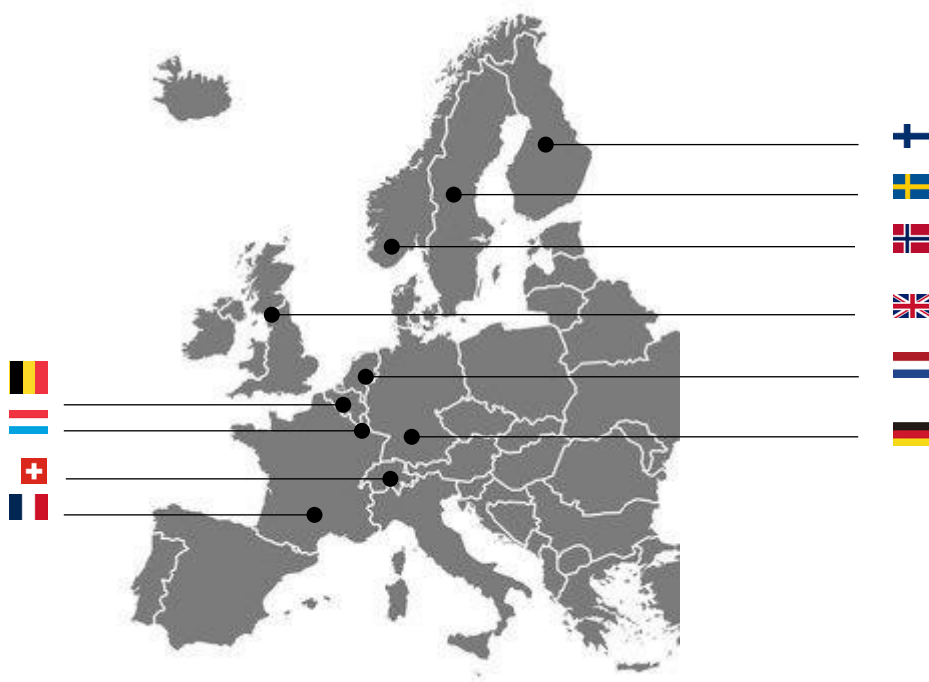
3.8 Actieve governance met duidelijke eigenaar en stabiele middelen

Een centraal specificatiesysteem vraagt permanent beheer. Zonder duidelijke eigenaar(s), redactioneel proces, kwaliteitscontrole, sectorbetrokkenheid en voldoende financiële middelen veroudert het systeem snel. Cruciaal is bovendien de beschikbaarheid van stabiele, meerjarige middelen en toegewijde capaciteit om de redactionele kwaliteit, doorlopende actualisering en onafhankelijke kwaliteitsbewaking op lange termijn te garanderen.

4 Internationale referenties

4.1 Breed internationaal referentiekader

SPEC heeft niet alleen naar Belgische typebestekken en classificatiesystemen gekeken, maar ook naar internationale voorbeelden. Daarbij werden onder meer de buurlanden onderzocht: Frankrijk, Luxemburg, Duitsland en Nederland. Daarnaast werd gekeken naar Zwitserland, Scandinavische landen en het Verenigd Koninkrijk. Die brede vergelijking had niet als doel om één buitenlands model rechtstreeks te kopiëren, maar om te begrijpen welke bouwstenen relevant kunnen zijn voor de Belgische context.

4.2 Lessen uit het buitenland

4.2.1 Gestandaardiseerde structuur.

Een eerste belangrijke les is dat een gemeenschappelijke ordening van bestekinformatie, ondersteund door een gedeeld classificatiesysteem, een noodzakelijke basis vormt voor vergelijkbaarheid, softwarekoppelingen en brede adoptie. We zien in Duitsland, Nederland, Zwitserland, Denemarken, Zweden, Finland en het VK een brede adoptie van een standaard basisstructuur voor bestekken. Ook in Luxemburg

loopt een initiatief om tot een gestandaardiseerde bestekstructuur te komen. In Frankrijk is de situatie eerder gedifferentieerd. Een toekomstig classificatiesysteem heeft een gemeenschappelijk kader nodig waarin artikels, meetstaten, digitale objecten en projectinformatie op een consistente manier kunnen worden geordend.

4.2.2 Actieve Governance.

Een tweede les is het belang van actieve governance. Om de invoering van een systeem te verzekeren, volstaat het niet om het enkel te publiceren: ook het beheer ervan moet worden gewaarborgd.. Dat beheer omvat inhoudelijke actualisering, kwaliteitsbewaking, versiebeheer, afstemming met gebruikers en ondersteuning van digitale uitwisseling. De organisatievormen in enkele voorbeeldlanden tonen dat governance verschillend kan worden ingevuld. In Duitsland speelt GAEB als publieke speler een belangrijke rol in de standaardisatie rond digitale gegevensuitwisseling en bestekstructuren, waaronder de context waarin STLB-Bau wordt toegepast. In Nederland gebeurt het beheer van STABU via Ketenstandaard, een private organisatie. In de Scandinavische landen is het beheer sectoraal en non-profit georganiseerd terwijl in het VK de bestekinhoud en de Uniclass classificatie beheerd wordt door NBS, een commerciële partij.

4.2.3 Meervoudige Classificatie.

Een derde les is dat de sterkste voorbeelden in het buitenland het typebestek niet als een op zichzelf staand document behandelen, maar als onderdeel van een classificatiesysteem. Zo'n systeem bestaat uit afzonderlijke classificaties, elk voor één soort informatie, zoals werkresultaten, elementen, ruimten of gebouwtypes. Daarbinnen stemt de structuur van een (huidig) typebestek overeen met de classificatie van werkresultaten. De andere classificaties leggen de relatie met het element, de ruimte of het gebouw waarop het artikel betrekking heeft.

Eén artikelcode volstaat immers niet om alle relaties tussen bestek, meetstaat, model, element, werkresultaat en eigenschappen te beschrijven. In Nederland ordent de STABU-structuur de werkresultaten, terwijl de Sfb-classificatie de link met de elementen legt. In Duitsland is STLB-Bau geordend op werkresultaten en classificeert DIN 276 de kosten volgens elementen. In het VK omvat Uniclass afzonderlijke classificaties voor onder meer complexen, entiteiten, ruimten, elementen, systemen en producten; de inhoud van de NBS-bestekken is daarop gestructureerd. Het VK beschikt daarmee over het meest uitgewerkte systeem, al is de bouwsector daar anders georganiseerd dan op het Europese vasteland.

De les voor België is dat een typebestek pas zijn volle waarde krijgt binnen een ruimer systeem. Binnen dat systeem zorgt het onderdeel — de classificatie — voor de indeling van werkresultaten ervoor dat het bestek leesbaar blijft volgens een uitvoeringslogica. De andere classificaties maken dezelfde inhoud onder meer bruikbaar voor BIM, raming en beheer.

4.2.4 Data-uitwisseling.

Een vierde les gaat over digitale uitwisselbaarheid. Nederland en het VK werken met digitale softwarekoppelingen zoals API's, terwijl Duitsland met GAEB DA XML een sterk uitgewerkt uitwisselingsprotocol heeft. In beide gevallen verschuift de aanpak van een documentlogica naar een datalogica: informatie wordt niet enkel gelezen door mensen, maar ook verwerkt door software.

4.3 Vertaling naar België

België kan deze voorbeelden niet één op één overnemen. De Belgische institutionele context, de meertaligheid, de regionale bevoegdheden en de bestaande typebestekken vragen een eigen model. De internationale referenties tonen echter wel de richting: een gestandiseerd kader, actieve governance, meervoudige classificatie en machineleesbare bestekdata zijn geen optionele extra's, maar basisvoorwaarden voor een toekomstbestendig classificatiesysteem.

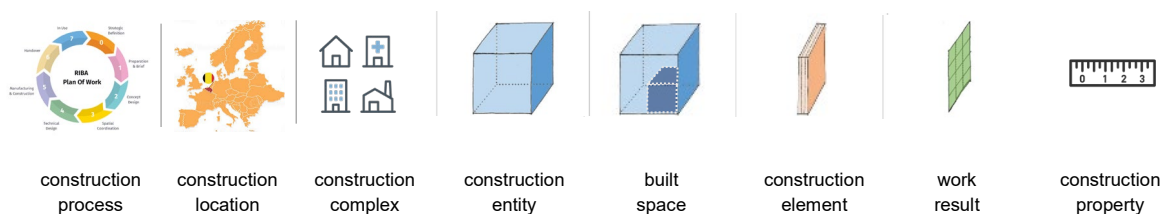
5 De visie voor de bouwsector

De identificatie van de acht fundamentele behoeften van de sector en de analyse van de aanpakken die in andere landen worden toegepast, leiden ons tot een visie die veel verder gaat dan de momenteel gebruikte typebestekken. De nieuwe aanpak wordt aangeduid als een *specificatiesysteem*, om te benadrukken dat zij de deur opent naar uitgebreide functionaliteiten, waaronder een doorgedreven digitale integratie.

5.1 Naar één classificatie in lijn met ISO 12006-2

ISO 12006-2 deelt bouw informatie in volgens objectklassen (object classes): soorten informatieobjecten zoals het bouwelement, de ruimte of het werkresultaat. Voor elke objectklasse beveelt de norm een classificatie aan, die de objecten binnen die klasse verder indeelt. De norm legt de objectklassen en hun definities vast, maar niet de inhoud van de classificaties. Die moet voor de Belgische context ontwikkeld of uit bestaande classificaties hergebruikt worden. Het geheel van die classificaties vormt het classificatiesysteem. Welke objectklassen effectief nodig zijn, welke bestaande classificaties per klasse hergebruikt kunnen worden en hoe de relaties en de codering worden ingericht, moet in de volgende projectfase worden onderzocht en getest.

De in de haalbaarheidsstudie voorgestelde structuur vertrekt van de volgende acht klassen: construction process, construction location, construction complex, construction entity, built space, construction element, work result en construction property.

Deze acht klassen vormen samen geen klassieke lineaire artikelnummering, maar een classificatiesysteem. Eén bouw informatie-eenheid kan daardoor tegelijk worden gekoppeld aan de fase van het project, de locatie, de typologie, de bouwkundige entiteit, de ruimte, het element, het werkresultaat en de relevante eigenschap. Net die meervoudigheid maakt het systeem bruikbaar voor uiteenlopende toepassingen: bestekopmaak, meetstaat, calculatie, kwaliteitscontrole, prijsdatabanken, budgettering en beheer.

5.2 De acht klassen en hun toepassing

Construction process beschrijft de fase van het proces waarin informatie ontstaat of wordt gebruikt. Als voorbeeld kan de RIBA Plan of Work worden gebruikt, een fasemodel dat ontwikkeld is in het VK en internationaal meer aan belang wint. RIBA Plan of Work wordt ook in Vlaamse context als referentie gebruikt. Deze klasse maakt het mogelijk om eisen en verantwoordelijkheden te koppelen aan het juiste moment in het bouwproces (bv. strategic definition, preparation & brief, concept design, spatial design, technical design, manufacturing & construction, handover).

Construction location beschrijft de geografische context. In het Belgische model kan dit bijvoorbeeld worden gekoppeld aan ISO 3166-codes of regionale aanduidingen zoals BE-VLG, BE-WAL of BE-BRU. Deze klasse is belangrijk omdat regelgeving, taal, klimaatdata, administratieve context en regionale accenten kunnen verschillen naargelang de locatie. Wanneer relevant kan ook de postcode worden opgenomen, zodat specificatie tot op gemeentelijk niveau mogelijk is.

Construction complex beschrijft de typologie of belangrijkste programmatische context van een project, bijvoorbeeld kantoren, horeca, huisvesting, zorg, onderwijs of infrastructuur. Deze klasse helpt om de

slimme menukaart te vernauwen: een ziekenhuis, een meergezinswoning en een schoolgebouw hebben niet dezelfde relevante oplossingen, eisen of prestatieniveaus.

Construction entity beschrijft het gebouw of de bouwkundige entiteit binnen het complex. Voorbeelden zijn een appartementsgebouw, een ziekenhuisgebouw of een woning met twee of drie verdiepingen. Deze klasse ondersteunt prestatiegericht voorschrijven op gebouwniveau en maakt het mogelijk om informatie te structureren voor projectbudgetten en vergelijkingen tussen bouwtypes. Een concreet voorbeeld van een classificatiesysteem dat voor deze klasse toepasbaar is, is de SfB-classificatie tabel 0, die entiteiten en typologieën structureert.

Built space beschrijft de ruimte of ruimtelijke context, bijvoorbeeld een slaapkamer, technische ruimte, circulatieruimte of zorgkamer. Deze klasse is nuttig wanneer prestaties of eisen ruimtegebonden zijn, zoals comfort, ventilatie, akoestiek, brandveiligheid, toegankelijkheid of hygiëne.

Construction element beschrijft het bouwelement, zoals een dak, buitenwand, binnenwand, vloer, balk of installatie-element. Dit is een cruciale klasse voor BIM-koppeling, omdat modellen doorgaans opgebouwd zijn uit objecten die als elementen kunnen worden geïnterpreteerd. De SfB-classificatie tabel 1 zou hier mogelijk kunnen worden toegepast; het moet nog onderzocht worden tot welk niveau (bv. element-, subelement- of productniveau) die classificatie best reikt en welke aanpassingen of mappings nodig zijn om interoperabiliteit met de andere klassen te garanderen.

Work result beschrijft het uitvoeringsresultaat, bijvoorbeeld isolatieplaten, metselwerk, dakafdichting of draagconstructies. Deze klasse sluit aan bij de uitvoeringslogica van bestek en meetstaat en houdt het systeem ook bruikbaar voor partijen die niet gedigitaliseerd werken. In de huidige praktijk zijn typebestekken vaak vooral werkresultaat-georiënteerd, maar vormen ze in de praktijk regelmatig een mengvorm waarin elementen van meerdere klassen door elkaar lopen; in een toekomstig classificatiesysteem moet die scheiding duidelijk en zuiver worden doorgevoerd zodat elke klasse eenduidig het beoogde functionele domein dekt. Bovendien moet de “work result”-klasse ook bouwsystemen kunnen vastleggen: prefab 2D- en 3D-bouwelementen, modulair geproduceerde systemen en andere geïntegreerde werkresultaten dienen expliciet te kunnen worden gecodeerd (inclusief assemblage- en koppelinformatie), aangezien dergelijke systemen in de toekomst een belangrijke rol zullen spelen in bouwsnelheid, kwaliteitsborging en kostenefficiëntie.

Construction property beschrijft de eigenschap of parameter die het artikel verder typeert, zoals dikte, materiaaltype, prestatieniveau, meeteenheid of technische waarde. Voorbeelden zijn isolatieplaten van 120 mm dik of metselwerk van 140 mm breed. Deze klasse maakt het mogelijk om varianten, prestaties en keuzes gestructureerd vast te leggen. Ze maakt het ook mogelijk om posten te coderen waarop aannemers kunnen prijzen, zoals in de huidige praktijk, zodat kwalitatieve prijsdata met vergelijkbare eenheidsprijzen kan worden verzameld en geanalyseerd. In de toekomst, wanneer processen verder gedigitaliseerd zijn, kan deze klasse mogelijk minder prominent worden; de relevante eigenschappen zullen dan eerder als metadata beschikbaar en uitwisselbaar zijn binnen dataprocessen.

Er is binnen de haalbaarheidsstudie van project SPEC nog niet vastgelegd welke bestaande of nieuwe classificatie per klasse moeten worden toegepast; dit moet in een vervolgstap concreter worden uitgewerkt in nauwe samenwerking met de stakeholders.

5.3 Waarom een classificatiesysteem nuttig is

Een classificatiesysteem maakt het mogelijk om dezelfde informatie anders te gebruiken naargelang de vraag. Voor de opmaak van een aanbestedingsdossier kan de informatie bijvoorbeeld worden gefilterd op work result, zodat de meetstaat leesbaar blijft volgens uitvoeringslogica. Voor BIM-gebruik kan dezelfde

informatie worden gekoppeld aan construction entity, built space en construction element. De data kan ook worden geaggregeerd op typologie, gebouwtype of projectfase om toekomstige budgetten te onderbouwen.

5.4 Classificatie als brug tussen BIM en niet-gedigitaliseerde workflows

De voorgestelde classificatie is bewust niet uitsluitend op BIM gericht. De klassen construction entity, built space en construction element maken een diepe BIM-koppeling mogelijk. Tegelijk blijven work result en construction property herkenbaar voor de klassieke bestek- en meetstaatpraktijk. Zo kan het systeem aan de achterkant datarijk zijn, terwijl de gebruiker aan de voorkant nog steeds een begrijpelijke meetstaat, bestekpost of tekststructuur ziet.

Dit is essentieel voor adoptie. Een toekomstig specificatiesysteem moet klaar zijn voor digitale workflows, maar mag organisaties die vandaag nog niet volledig digitaal werken niet uitsluiten.

5.5 Classificatie als basis voor budgettering en datakwaliteit

Een bijkomend voordeel is dat de acht klassen verschillende niveaus van budgettering ondersteunen. Op het niveau van construction complex en construction entity kan projectbudgettering gebeuren. Op het niveau van construction element kan een elementenraming worden opgebouwd. Op het niveau van work result en construction property kan een detailraming worden gemaakt.

Wanneer meetstaten, prijzen en uitvoeringsdata systematisch aan deze klassen worden gekoppeld, ontstaat een rijkere prijzendatabank. Die databank kan toekomstige projecten beter onderbouwen, omdat prijzen niet langer losstaande bedragen zijn, maar gekoppeld worden aan context: fase, regio, typologie, bouwkundige entiteit, element, werkresultaat en eigenschap.

5.6 Uitbreidbaarheid naar bijkomende ISO-klassen

De voorgestelde acht klassen vormen een robuuste start, maar ISO 12006-2 bevat nog bijkomende klassen die in de toekomst kunnen worden geactiveerd wanneer ze een duidelijke meerwaarde bieden. SPEC kiest dus niet voor een gesloten systeem, maar voor een uitbreidbaar classificatiekader.

Voorbeelden van mogelijke toekomstige uitbreidingen zijn construction product, construction agent, construction aid, management of andere klassen die relevant kunnen worden voor productdata, materiaalpaspoorten, LCA-informatie, hergebruik, uitvoeringsmiddelen of verantwoordelijkheden. Die uitbreidbaarheid is belangrijk: het classificatiesysteem van de toekomst moet vandaag bruikbaar zijn, maar tegelijk kunnen meegroeien met nieuwe noden rond circulariteit, duurzaamheid en gebouwbeheer.

5.7 Een generiek dataprotocol

Naast het classificatiesysteem is een dataprotocol nodig. Het specificatiesysteem kan pas echt functioneren wanneer softwarepakketten informatie zonder verlies en op een gestandaardiseerde manier kunnen uitwisselen. Daarom wordt binnen project SPEC een generiek protocol voorzien.

De kern van dat protocol is een gemeenschappelijk datamodel: welke informatie wordt uitgewisseld en hoe die met elkaar samenhangt. Dat model moet niet enkel artikels uitwisselen, maar ook eigenschappen, meetregels, verwijzingen, vertalingen, statusinformatie, versiebeheer en relaties met andere objecten. Elk artikel of object moet daarbij codes uit meerdere classificaties tegelijk kunnen dragen. Als voorbeeld kan GAEB DA XML worden genoemd: een formaat met vaste velden zoals positienummer, korte tekst, eenheid, hoeveelheid, prijssoort en lange tekst, aangevuld met extra attributen voor classificatie.

Verder onderzoek moet uitwijzen hoe dat datamodel best wordt ontsloten: via directe softwarekoppelingen, naar analogie met de API's in Nederland en het VK, via een bestandsgeoriënteerde aanpak zoals het XML-protocol in Duitsland, of via beide. Directe koppelingen bieden meer mogelijkheden voor integratie en automatisatie. Een bestandsgeoriënteerde aanpak zorgt voor meer onafhankelijkheid ten opzichte van softwarepakketten en derde partijen. Voor de koppeling met BIM-modellen ligt aansluiting bij bestaande open standaarden voor de hand, zoals IFC voor classificatiereferenties en ISO 12006-3 en de buildingSMART Data Dictionary voor eigenschappen.

5.8 Het specificatiesysteem als slimme menukaart

In de visie van SPEC is het specificatiesysteem geen lineair boek, maar een gestructureerde bibliotheek van gevalideerde oplossingen. De gebruiker start vanuit projectcontext en keuzes: type project, locatie, gebouw, ruimte, element, prestatieniveau of gewenste oplossing. Het systeem stelt vervolgens relevante artikels, eisen en aandachtspunten voor. Het blijft wel de rol van de gebruiker om uit deze relevante voorstellen de inhoud te selecteren die passend is voor het project.

Deze benadering vermindert knip-en-plakwerk en verlaagt de kans op inconsistenties. Ze maakt het ook mogelijk om op termijn automatische controles, waarschuwingen, vertalingen en koppelingen met budgetten of duurzaamheidscriteria te integreren. Bovendien kan de slimme menukaart ook ingezet worden voor de randvoorwaarden van specifieke opdrachtgevers: de selectie van artikels kan daarbij meegestuurd worden door de voorkeuren, beleidslijnen of contractuele restricties van die opdrachtgever.

6 Van concept tot concrete implementatie

De onderstaande elementen zijn openstaande vragen die tijdens de haalbaarheidsstudie relatief oppervlakkig werden behandeld en die in de volgende fase van het project grondig zullen worden uitgewerkt.

6.1 Governance als succesvoorwaarde

Het specificatiesysteem is geen eenmalig product. Het is een levende infrastructuur. Daarom moet vanaf de start een governance worden opgezet met duidelijke rollen, bevoegdheden, processen en middelen.

Die governance moet neutraal zijn, zonder afhankelijkheid van commerciële belangen. Tegelijk is belangrijk om structureel rekening te houden met de belangen van bestaande typebestekauteurs, federaties, publieke opdrachtgevers, ontwerpers, aannemers, fabrikanten en softwareleveranciers.

6.2 Beheer van de bron en IT-infrastructuur

In de volgende fase van project SPEC moet worden onderzocht hoe de centrale bron van het specificatiesysteem ter beschikking wordt gesteld aan gebruikers en softwareleveranciers. Daarbij zijn onder meer versiebeheer, toegangsrechten, publicatiecycli, datakwaliteit en de technische infrastructuur cruciale aandachtspunten.

Een belangrijke keuze is hoe ver de publieke of sectorale basisinfrastructuur moet gaan. Een minimale piste is een eenvoudige webapplicatie waarin gebruikers artikels kunnen zoeken, selecteren en downloaden. Een meer uitgebreide piste is een volwaardig platform waarin bestekken kunnen worden opgesteld, beheerd en gekoppeld aan meetstaten of BIM-modellen. Tegelijk moet worden afgewogen of dergelijke geavanceerde

functionaliteiten beter worden overgelaten aan private softwareontwikkelaars, via duidelijke standaarden, API's en exportformaten toegang krijgen tot dezelfde betrouwbare bron.

6.3 Financieringsscenario's

Tijdens de haalbaarheidsstudie werden 3 financieringsscenario's onderzocht. Het eerste scenario is een model met centrale middelen. Dat model maximaliseert adoptie, maar vraagt een structurele publieke of collectieve financiering. Het tweede scenario is een licentiemodel. Het derde scenario is een hybride model, waarbij centrale middelen worden aangevuld met inkomsten van gebruikers, softwareleveranciers, fabrikanten of andere partijen.

Elk model heeft risico's. Een model met centrale middelen vraagt duidelijke verdeelsleutels tussen regio's en tussen publieke en private actoren. Een licentiemodel kan adoptie afremmen en leiden tot het gebruik van verouderde afgeleide versies. Bij een hybride model moet vermeden worden dat commerciële belangen de neutraliteit van het typebestek beïnvloeden.

6.4 Adoptiestrategie

De definitie van een duidelijke adoptiestrategie is essentieel om SPEC succesvol in de sector te verankeren. Die strategie kan steunen op twee complementaire pijlers: een gerichte verplichting binnen overheidsopdrachten, en een sterke stimulans via een oplossing die aantoonbaar beter, gebruiksvriendelijker en efficiënter is dan de bestaande systemen.

6.5 Meerwaarde voor de sector

De kwantitatieve en kwalitatieve meerwaarde van SPEC moet in een volgende fase nauwkeurig worden geëvalueerd. Toch kunnen vandaag al verschillende potentiële voordelen voor de bouwsector worden benoemd: minder fouten dankzij één betrouwbare bron van waarheid, efficiëntere processen door betere gegevensuitwisseling en automatisering, sterkere datakwaliteit en prijsinformatie, vlottere samenwerking over regionale grenzen heen, meer ruimte voor innovatie en schaalvoordelen door middelen en expertise te bundelen in één gemeenschappelijke oplossing.

7 Randvoorwaarden en aandachtspunten

7.1 Neutraliteit

Het typebestek moet neutraal blijven. Productinformatie en fabrikantengegevens kunnen nuttig zijn, maar mogen de inhoudelijke onafhankelijkheid niet aantasten. Zeker in een hybride financieringsmodel is dit een kritische randvoorwaarde.

7.2 Europese en regionale inbedding

De governance moet centraal zijn, maar ingebed in Europese regelgeving en standaarden. Tegelijk moet het systeem regionale accenten kunnen ondersteunen. Standardisatie betekent dus niet dat elke context identiek wordt behandeld; het betekent dat verschillen expliciet en beheersbaar worden gemaakt.

7.3 Juridische robuustheid

Een specificatiesysteem is ook een juridisch instrument. De redactie, versiecontrole, verwijzingen, vertalingen en validatieprocessen moeten daarom juridisch robuust zijn. Dit vraagt structurele betrokkenheid van opdrachtgevers, juristen en technische experts.

7.4 Realistische implementatie

De roadmap naar adoptie moet ambitieus maar haalbaar zijn. De sector heeft nood aan vooruitgang, maar niet aan een systeem dat de dagelijkse bouwpraktijk verlamt. Een POC, gefaseerde adoptie en duidelijke overgangsmechanismen zijn daarom essentieel.

8 Roadmap richting een specificatiesysteem van de toekomst

De eerste stap na de haalbaarheidsstudie bestaat uit de uitwerking van een Proof of Concept (PoC), die in januari 2027 van start zal gaan en één jaar zal duren.

Na afloop van de PoC-opdracht zullen we beschikken over een actieplan waarin de stappen worden beschreven om van de PoC over te gaan naar een volwaardig, duurzaam product dat door de hele sector wordt gebruikt. Dit plan moet dus niet alleen beschrijven hoe het product ontwikkeld zal worden, maar ook hoe de brede toepassing, het beheer en de continuïteit ervan zullen worden gewaarborgd.

Concreet moeten we aan het einde van deze opdracht een antwoord hebben op de volgende vragen: is de ontwikkeling van een volwaardig product tegen 2030 technisch haalbaar? Welke acties moeten worden ondernomen om de ontwikkeling van dit product tegen 2030 te realiseren? Hoeveel zal de ontwikkeling van dit product kosten? Welke partijen zullen bij de ontwikkeling betrokken zijn? Wie zal welk deel van de ontwikkelingskosten dragen? Welke acties zijn nodig om de continuïteit van het product op lange termijn te waarborgen? Hoeveel zal het jaarlijkse beheer van het product kosten en hoe zullen deze kosten worden verdeeld? Enzovoort.

Zodra de PoC-opdracht is afgerond, zullen – indien de resultaten de haalbaarheid daadwerkelijk aantonen – de nodige acties moeten worden ondernomen om het volledige, volwaardige product te ontwikkelen.

Tijdens dit ontwikkelingstraject en vervolgens ook bij het beheer van het product zullen met name de principes inzake governance en financiering moeten worden toegepast en geïmplementeerd. Deze principes zullen worden vastgelegd in de documenten ‘governancemodel’ en ‘financieel model’, die in het kader van de PoC zullen worden opgesteld.

Daarnaast omvat de ontwikkelingsfase van het volwaardige product ook de geleidelijke overgang van de huidige oplossingen naar dit nieuwe specificatiesysteem (de migratie van de bestaande typebestekken naar het nieuwe specificatiesysteem).

Tot slot zal ook het adoptietraject van groot belang zijn. Er zullen verschillende acties moeten worden ondernomen, zoals opleidingen, informatiesessies en de publicatie van toelichtende handleidingen, om ervoor te zorgen dat het eindproduct op grote schaal wordt gebruikt.

9 Conclusies

De Belgische bouwsector staat op een kantelpunt. De vraag is niet langer of bestekken zullen digitaliseren, maar hoe de sector die digitalisering organiseert. Zonder gezamenlijke aanpak dreigt verdere versnippering: meer lokale systemen, meer conversies, meer dubbel werk en minder betrouwbare data.

Het specificatiesysteem biedt daarvoor een alternatief, opgebouwd uit drie lagen. De basis is een classificatiesysteem volgens ISO 12006-2, met een classificatie per objectklasse. Een generiek dataprotocol maakt die informatie machineleesbaar en uitwisselbaar tussen software. Een actieve governance zorgt ervoor dat het geheel beheerd, actueel en neutraal blijft.

Dat model kan de kwaliteit van bestekken verhogen en fouten verminderen, maar reikt verder dan het bestek. Dezelfde informatie wordt bruikbaar voor BIM, raming, prijsanalyse en beheer. Zo kan het de digitalisering versnellen, innovatie ondersteunen en de Belgische bouwmarkt versterken.

De volgende stap is een concrete Proof of Concept vanaf begin 2027. Die POC moet (onder meer) aantonen dat de acht kernbehoeften haalbaar zijn in de praktijk en moet de basis leggen voor een operationeel uniform specificatiesysteem. Als de sector technische standaardisatie weet te combineren met bestuurlijk vertrouwen en duurzame financiering, kan SPEC uitgroeien tot een strategische infrastructuur voor de volledige Belgische bouwketen.